

Samenvatting Views van CEDAW

door Leontine Bijleveld, vrouwenrechtenspecialist

1 oktober 2012

Communication No. 1/2003, Ms. B.-J./ v. Duitsland

Datum: 14 juli 2004

Betreft: schending art. 1, 2 (a-f), 3, 5 (a en b) 15 (2) en 16 (1.c.d.g.h.)

Trefwoorden: alimentatie, verdeling vermogensgroei na echtscheiding, verlies verdien capaciteit door zorgtaken

Indiening klacht: 20 augustus 2002, aanvullende informatie 10 april 2003

Verweer Staat: 26 september 2003

Reactie klagster, aanvullende reactie Staat en aanvullende reactie klagster – data onbekend.

De klacht

Klaagster is, op verzoek van haar echtgenoot, na 30 jaar huwelijk in 1999 gescheiden. Ze hebben drie kinderen. De wens van klagster, van huis uit verpleegster, om na 15 jaar huwelijk haar opleiding te vervolgen, is destijds uitgesteld op verzoek van echtgenoot om hem te steunen.

Ex-echtgenoot betaalde alimentatie tijdens de echtscheidingsprocedure, maar nadien (aanvankelijk) niet – het echtscheidingsrecht kent slechts bepaalde groepen recht op alimentatie toe. Bovendien was er geen overeenstemming over de verdeling van de vermogensgroei tijdens het huwelijk. Klaagster betoogt dat het feit dat het Duitse echtscheidingsrecht geen rekening houdt met verlies aan verdien capaciteit van de zorgende/niet betaald werkende partner discriminatie is. Ze lijdt nog steeds onder de consequenties van haar onderbedeling (ze heeft nauwelijks inkomen).

Ontvankelijkheid

De Staat bepleit zeer uitvoerig niet-ontvankelijkheid van klagster op tal van gronden, waaronder dat een individuele klacht geen algemene herziening van het echtscheidingsrecht kan vorderen en dat een procedure tot onverenigbaarheid van een wet met de grondwet binnen een jaar na van kracht worden van die wet aangespannen moet zijn. Deze argumenten werden door CEDAW niet gehonoreerd, andere wel.

CEDAW beslist dat de klacht niet ontvankelijk is op twee gronden: de nationale rechtsmiddelen zijn niet uitgeput ((art. 4 lid 1) en de betwiste feiten vonden plaats voordat het Optioneel Protocol in werking trad en zetten zich niet voort nadien (art. 4 lid 2 (e)).

Twee CEDAW-leden hebben een afwijkende mening: ze vinden dat er wel ontvankelijkheid is voor het onderdeel alimentatie en toedeling vermogensgroei, omdat betrokkene nog steeds onder de effecten lijdt. Daarbij wordt tevens in acht genomen de lange duur van het huwelijk en daarmee de lange duur van de onbetaalde bijdrage van mevrouw aan de carrière van haar man, plus de zeer zwakke positie (daardoor) op de arbeidsmarkt.

Communication No. 2/2003, Ms. A.T. v. Hongarije

Datum: 26 januari 2005

Betreeft: schending van art. 2 (a, b en e), 5 (a) en 16 en Algemene Aanbeveling 19.

Trefwoorden: geweld tegen vrouwen, gebrek aan opvangcapaciteit, bescherming tegen geweld, kinderalimentatie

Klacht ingediend: 10 oktober 2003

CEDAW: verzoek om interim maatregelen 20 oktober 2003 + corrigendum 17 november 2003. Deadline state: 20 december 2003

Aanvullende reactie klaagster: 2 januari 2004

Reactie Staat: 20 april 2004

Aanvullende reactie klaagster: 23 juni 2004

CEDAW: note verbale 13 juli 2004

Reactie Staat: 27 augustus 2004

De klacht

Klaagster werd regelmatig ernstig mishandeld en bedreigd door haar (ex-)echtgenoot. Ze kon niet terecht in een opvangvoorziening omdat een van haar twee kinderen ernstig gehandicapt is. Echtgenoot weigerde tevens kinderalimentatie te betalen.

Klaagster heeft een civiele procedure aangespannen over het gebruik van het appartement, zonder succes. Het ziekenhuis heeft strafrechtelijke stappen ondernomen (aangifte gedaan). De Staat heeft geen bescherming tegen de dader geboden.

Klaagster eist genoegdoening voor zichzelf en haar kinderen maar ook interventie van CEDAW in het algemeen wat betreft:

- a. invoering van effectieve en onmiddellijke bescherming van slachtoffers van huiselijk geweld
- b. invoering van trainingprogramma's over gendersensitiviteit en over Vrouwenverdrag voor rechters, politie, OM en advocaten.
- c. Beschikbaarheid van gratis rechtsbijstand voor slachtoffers van gender based violence (incl. huiselijk geweld).

Tevens vraagt klaagster om interim maatregelen: bescherming tegen het geweld. CEDAW heeft de gevraagde interim maatregelen toegewezen en een vinger aan de pols gehouden. De Staat en lokale overheid reageerden traag. Uiteindelijk kreeg klaagster wel advocaat toegewezen en werden jeugdzorg en sociaal werk ingeschakeld. CEDAW beoordeelt uiteindelijk de interim maatregelen als onvoldoende (9.5)

Ontvankelijkheid

De Staat stelt dat nationale rechtswegen niet uitgeput waren, maar concludeert niet tot niet-ontvankelijkheid op deze grond. De Staat erkent dat de juridische mogelijkheden niet zouden kunnen leiden tot effectieve bescherming van het slachtoffer tegen mishandeling.

CEDAW oordeelt daarnaast expliciet dat voor zover de rechtswegen niet waren uitgeput aannemelijk is dat deze een onredelijk lange vertraging tot gevolg zouden hebben (art. 4 lid 1 Optioneel Protocol).

De inhoud van de zaak

De Staat stelt dat, mede in reactie op Concluding Observations van CEDAW (augustus 2002), al allerlei maatregelen ter verbetering bestrijding huiselijk geweld in gang zijn gezet.

De effectiviteit van die maatregelen is betwist door klaagster die bovendien stelt dat ze nog steeds geen effectieve bescherming kreeg. Daarnaast stelt ze dat onder het vigerende Hongaarse recht het niet mogelijk is voor slachtoffers het exclusieve recht

op gebruik gezamenlijk eigendom (zoals appartement) te verkrijgen. In tweede termijn geeft de Staat wel toe dat het wettelijke en institutionele kader nog niet voldoende is om effectieve bescherming voor slachtoffers te waarborgen. CEDAW komt uiteindelijk tot de conclusie dat de Staat in gebreke is gebleven zowel met betrekking tot art. 2 als art. 5 in samenhang met 16. Daarbij wordt uitdrukkelijk ook naar de voorafgaande Concluding Observations verwezen en naar Algemene Aanbevelingen 19 en 21.

CEDAW doet specifieke aanbevelingen om de fysieke en geestelijke integriteit van klaagster en haar kinderen te waarborgen. Voorts om haar veilig onderdak te verschaffen, kinderbijslag en juridische bijstand en om compensatie te verschaffen die proportioneel is ten opzichte van de fysieke en geestelijke schade die ze heeft ondervonden en ten opzichte van de ernst van de schending van haar rechten. Daarnaast doet CEDAW algemene aanbevelingen aan de Staat om mensenrechten van vrouwen te respecteren en te beschermen, waaronder het recht om gevrijwaard te zijn van alle vormen van huiselijk geweld, intimidatie en bedreiging. Meer concreet beveelt CEDAW aan om slachtoffers bescherming te bieden, waaronder opvangmogelijkheden, gratis juridisch bijstand, spoedige vervolging en hechtenis van daders, rehabilitatieprogramma's voor slachtoffers en daders, training van rechters en handhavingofficials in CEDAW en onmiddellijk implementatie van de Concluding Observations aangaande geweld tegen vrouwen.

*Follow-up*¹:

De Staat moest op 3 augustus 2005 rapporteren en deed dat op 5 augustus: de hulpverlening in het algemeen was verbeterd, wetgeving voor straat/huisverboden werd voorbereid, maar specifieke aanbevelingen voor klaagster waren niet uitgevoerd want mevrouw had waar ze recht op had en de rest was een privézaak. Klaagster reageerde op 9 januari 2006 dat huisvestingsproblemen niet waren opgelost, dat er slechts beperkt huisverbod van kracht was en niet gerelateerd aan huiselijk geweld. Dat de wetgeving met betrekking tot definiëring van huiselijk geweld en stalking ontbrak. Verder dat er slechts beperkte hulpverlening voor mishandelde vrouwen bestond en bijna geen samenwerking met NGO's.

Na een gesprek met de permanente missie van Hongarije bij de VN op 31 mei 2006 en een 'note verbale' van CEDAW ter bevestiging hiervan (6 juni 2006) kwam er aanvullende informatie van de Staat op 10 juli 2006. De wetgeving was van kracht geworden – zowel wat betreft gelijke behandeling als wat betreft huiselijk geweld en huisverboden. Er werd een nationale strategie over preventie en hanteren van huiselijk geweld geïmplementeerd. De huisvestingsproblemen van klaagster waren opgelost en ex-echtgenoot betaalde nu alimentatie.

In de 36ste sessie (7-25 augustus 2006) besloot CEDAW dat de follow-up actie voldoende was en dat het beleid aangaande geweld tegen vrouwen onder de reguliere rapportage cyclus verder aan de orde zou komen.

Communication No. 3/2004, Ms. Nguyen v. Staat der Nederlanden

Datum: 14 augustus 2006

Betreft: schending Art. 11, lid 2 (b)

Trefwoorden: zwangerschapsuitkering voor zelfstandigen, beleidsvrijheid staat sociale zekerheid

Ingediend: 8 december 2003

¹United Nations General Assembly A/64/38 (2009) p. 123-126. Report of CEDAW 42nd Session (Oct/Nov 2008) and 43rd Session.(Jan/Feb 2009) Annex XII Report of the Committee under the Optional Protocol to views of the Committee on individual communications.

Verweer Staat: 19 maart 2004

Van reactie klaagster, aanvullende reactie Staat, re- en dupliek geen data bekend.

De klacht

Klaagster werkte in deeltijd als werknemer en daarnaast als meewerkend echtgenote. Tijdens haar zwangerschapsverloven kreeg ze geen zwangerschapsuitkering in de laatste hoedanigheid omdat deze lager was dan de uitkering die ze als werkneemster kreeg. Ze stelt dat art. 11, lid 2 (b) moet betekenen volledige compensatie van verlies aan inkomen tijdens het zwangerschapsverlof.

Ontvankelijkheid

Staat bepleit niet-ontvankelijkheid: het verlof vond plaats voor ratificatie. Wat betreft tweede verlof (na ratificatie): klaagster was nog niet uitgeprocedeerd.

CEDAW vindt de kwestie wel ontvankelijk. Beide verlofperioden mogen in aanmerking genomen worden. Stopzetten van tweede procedure na uitspraak Centrale Raad van Beroep (CRvB) is begrijpelijk, want andere uitspraak door CRvB onwaarschijnlijk. CEDAW constateert dat tweede verlofperiode (deels) na ratificatie lag en dat daarom ontvankelijkheid bestaat.

De inhoud van de zaak

Wat betreft de inhoud wijst de Staat op betekenis woord 'pay' – dit zou niet opgaan voor wisselende inkomsten van een zelfstandige. De Staat legt uitvoerig de ratio achter de anti-cumulatiebepaling uit: equivalentie beginsel (en suggereert ten onrechte dat de hoogte van de uitkering samenhangt met de betaalde premie). Wijst er voorts op dat omdat alleen vrouwen een zwangerschapsuitkering kunnen krijgen er geen sprake zou zijn van discriminatie. Verder claimt de Staat discretionaire bevoegdheid over de uitvoering van art. 11 lid 2 (b); dit zou op inspanningsverplichting wijzen, geen resultaatsverplichting. Ook zou dit artikel geen directe werking kennen.

CEDAW oordeelde de zaak niet gegrond: het doel van art. 11 lid 2 (b) is dat alle werkende vrouwen gevrijwaard worden van discriminatie op de grond van zwangerschap en bevalling.² Verschillende regimes voor werknemers en zelfstandigen zijn echter toegestaan. Daarnaast is er beleidsvrijheid voor anti-cumulatie – wijzend op de beleidsvrijheid om rekening te houden met fluctuerend inkomen en daaraan gerelateerde premies.

CEDAW is dus mee gegaan in de discutabele redenering over het equivalentie beginsel!

Drie leden hebben een afwijkende opinie: omdat Art. 11 lid 2 niet "Full pay" noemt is er een zekere mate van discretionaire bevoegdheid voor de Staat inzake hoogte van de uitkering. Het anti-cumulatiebeginsel levert geen directe discriminatie op. Ze uiten echter zorg om het effect van het zogenaamde equivalentiebeginsel op deeltijders die daarnaast nog als meewerkende echtgenote werken als ze samen meer uren werken dan voltijds werkende werknemer die wel volledige uitkering krijgt. Mogelijk is hier sprake van indirecte discriminatie. Ze doen de aanbeveling aan de Staat om data verzamelen over aantallen vrouwen in deze situatie en als er inderdaad meer vrouwen worden getroffen de anti-cumulatiebepaling te herzien, de wetgeving waarin de uitkeringsrechten geregeld zijn te amenderen of een nieuwe regeling te maken.

² Dit is op zich belangrijke vaststelling. Zie ook E. Cremers, CEDAW doet uitspraak in klacht tegen Staat der Nederlanden, SR december 2006 p. 371-374.

Communication No. 4/2004, Ms. A.S. v. Hongarije

Datum: 14 augustus 2006

Betreft: schending Art. 10 (h), 12 en 16 lid 1 (e)

Trefwoorden: onvrijwillige sterilisatie, informatie over geboortenregeling

Klacht is op 12 februari 2004 ingediend door European Roma Rights Centre en the Legal Defence bureau for National and Ethnic Minorities, namens mevrouw A.S.

Verweer Staat 7 maart 2005

Reactie klagster 6 mei 2005.

Reactie Staat: 22 juni 2006 (moet waarschijnlijk zijn 2005).

Reactie Klagster 5 oktober 2005.

Nadere reactie Staat 2 november 2005.

Nadere reactie Klagster 16 november 2005.

De klacht

Klagster, moeder van drie kinderen, is onvrijwillig gesteriliseerd door de medische staf van een Hongaars staatsziekenhuis, na spoedopname wegens complicaties bij zwangerschap (dode foetus, verwijderd met keizersnee).

Ze stelt dat gedwongen sterilisatie een ernstige mensenrechtenschending is en verwijst naar General Comment 28 over equality of rights M/V van het Human Rights Committee. Ze vindt voort dat art 10 (h) van het Vrouwenverdrag geschonden is want er is geen informatie verstrekt over de sterilisatie en family planning vlak voor de operatie noch in eerder stadium. Ook verwijst ze naar Algemene aanbeveling 21 (over gelijkheid in huwelijk en familierelaties) para 22 (over gedwongen zwangerschap, abortus en sterilisatie). Ze betoogt voorts dat art. 12 geschonden is (verwijzing Algemene Aanbeveling 24, para 20 en 22 – ze niet in staat gesteld tot geïnformeerde keuze voor behandeling), alsmede art. 16 lid 1 (e) wegens verminderde mogelijkheid tot reproductie. Ook verwijst ze naar Algemene Aanbeveling 19 (Geweld tegen vrouwen (para 22 en 24). De gebeurtenis vond plaats voor ratificatie Optioneel Protocol, maar effecten duren voort (art. 4 lid 2 (e)).

Ontvankelijkheid

De Staat doet een beroep op niet-ontvankelijkheid omdat er een specifieke procedure voor herziening van een oordeel bestaat die niet gebruikt is (Art. 4 lid 1) en wijst op mogelijkheid van een hersteloperatie (daarom zou art. 4 lid 2 (e) niet van toepassing zijn).

CEDAW oordeelt dat klacht wel ontvankelijk was en wijst het beroep van de Staat op onderuitputting nationale rechtsgang afgewezen (art. 4 lid 1) – niet alle argumenten van de klagster zijn weersproken door de Staat. Ook het beroep van de Staat op de datum voorafgaande aan ratificatie afgewezen: de effecten van de sterilisatie duren voort en klagster heeft overtuigend aangetoond dat de slaagkans van hersteloperaties laag is.

De inhoud van de zaak

De Staat bestrijdt gemotiveerd het beroep op art. 10 en 12. De Hongaarse Public Health Act staat artsen toe om zonder informatieverstrekking te steriliseren als het gezien de omstandigheden nodig is.

CEDAW oordeelt dat klacht gegrond is wat betreft de schending van alle aangehaalde artikelen van de conventie en doet aanbevelingen aan de Staat:

1. geef mevrouw A.S. compensatie

2. Algemeen:

A. zorg er voor dat de relevante artikelen uit het Vrouwenverdrag en de algemene aanbevelingen van CEDAW bekend zijn bij alle relevante medewerkers van publieke en particuliere zorginstellingen;

B. Wijzig de wetgeving die toelaat dat artsen steriliseren zonder

informatieverstrekking;
C. Monitor de gezondheidscentra of ze inderdaad wel geïnformeerde toestemming verkrijgen voorafgaande aan de sterilisatie en zorg voor effectieve sancties als dat niet gebeurt.

De Staat moet binnen 6 maanden rapporteren aan CEDAW en CEDAW's View vertalen in het Hongaars en breed verspreiden.

*Follow-up*³:

Hongarije had voor 22 februari 2007 moeten reageren. Pas op 12 april informeerde de Staat CEDAW dat er een interdepartementale werkgroep was opgezet en dat advies was gevraagd over compensatie van klagster, dat amendement van de wetgeving niet nodig was en dat plannen voor monitoring werden ontwikkeld. CEDAW's Follow-up rapporteurs hadden gesprek met vertegenwoordiger permanente missie in New York op 5 Juni 2007 en stuurden een dag later een verslag van dat gesprek met het verzoek om aanvullende informatie. Deze werd op 17 juli 2007 ingezonden: compensatie was volgens de Staat niet aan de orde, wijziging van wetgeving niet nodig, informatie was verstrekt aan alle ziekenhuizen en er waren nog enige informatieve activiteiten gepland.

Namens klagster leverden de ondersteunende centra uitvoerig commentaar (31 juli 2007). Op 25 januari 2008 hadden de follow-up rapporteurs een gesprek in Genève met vertegenwoordigers van de permanente missie, die meldden dat er geconsulteerd werd over de vereiste compensatie. CEDAW stuurde op 31 januari 2008 een note verbale ter bevestiging. Het CEDAW secretariaat is vervolgens opnieuw contact gaan zoeken in juni 2008. Op 15 oktober 2008 volgde een nieuwe ontmoeting tussen rapporteurs en permanente missie: de Staat zou bezig zijn aan wettelijke framework voor compensatie. De rapporteurs meldden dat dit ook niet nodig was geacht in enige compensatiekwesies volgend op uitspraken van het EHRM, waarop de Staat om bewijs hiervan vroeg. Dit is geleverd met het verzoek om een update.

Volgens een persbericht van het European Roma Rights Centre d.d. 25 februari 2009 had de staatssecretaris van sociale zaken in antwoord op een mondelinge vraag van parlementariër geantwoord dat het ministerie financiële compensatie zou gaan uitbetalen.⁴ De Staat berichtte CEDAW op 20 juli 2009 een bedrag van 5,4 miljoen Forint (± € 28.000) te hebben betaald.

Klagsters advocaat bevestigde CEDAW op 20 november 2009 inderdaad de compensatie te hebben ontvangen. Daarnaast verwelkomde klagster het feit dat de Staat belangrijke stappen had gezet om de Hongaarse wetgeving in overeenstemming met internationaal recht te brengen. De Public Health Act was echter nog niet geamendeerd op het punt van sterilisatie als een levensreddende interventie.⁵

Bijna een jaar later besluit CEDAW niettemin het follow-up dossier te sluiten.⁶

³ United Nations General Assembly A/64/38 (2009) p. 118-123. Report of CEDAW 42nd Session (Oct/Nov 2008) and 43rd Session.(Jan/Feb 2009) – zie noot 1.

⁴ AWID digitale nieuwsbrief 26 februari 2009.

⁵ United Nations General Assembly A/65/38 (2010) p. 110-114. Report of CEDAW 44th Session (Juli/Aug 2009) and 45th Session.(Jan/Feb 2010) Annex XII Report of the Committee under the Optional Protocol to views of the Committee on individual communications.

⁶ United Nations General Assembly A/66/38 (2011) p. 136-141. Report of CEDAW 46st Session (July 2010), 47th Session.(Oct. 2010) and 48th Session (Jan/Feb 2011). Annex XII Report of the Committee under the Optional Protocol to views of the Committee on individual communications. In het verslag van de werkgroep optioneel protocol van CEDAW staat zelfs dat de Staat CEDAW's aanbevelingen adequaat heeft uitgevoerd. Annex VIII Report of the Working Group on Communications under the Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women on its eighteenth session, p. 132

Communication No. 5/2005 – Sahide Goekce (deceased) v. Oostenrijk

Datum: 6 augustus 2007

Betreft: schending art. 1, 2, 3 en 5

Trefwoorden: geweld tegen vrouwen, huiselijk geweld, plicht tot bescherming van slachtoffers

Klacht is ingediend door twee NGO's namens de kinderen van de overledene. Het betreft het Vienna Intervention Centre against Domestic Violence en de Association for Women's Access to Justice. De klacht is tegelijk met Communication No. 6/2005 ingediend op 21 juli 2004, met aanvullende informatie op 22 november 2004 en 10 december 2004

Verweer Staat: 4 mei 2005

Reactie namens klagers: 31 juli 2005

Aanvullende reactie Staat: 21 oktober 2005

CEDAW beslissing ontvankelijkheid: 27 januari 2006

Verzoek Staat tot herziening besluit ontvankelijkheid: 12 juni 2006

Reactie namens klagers: 30 november 2006

Aanvullende reactie Staat: 19 januari 2007

De klacht

De overledene, Sahide Goekce, was een Oostenrijkse burger van Turkse origine. Ze was een cliënt van het Vienna Intervention Centre against Domestic Violence.

Na frequente mishandeling gevolgd door huis- en straatverboden (die niet gehandhaafd werden) is de overledene vermoord door haar echtgenoot. Het OM had (preventieve) hechtenis geweigerd. De politie had geen actie ondernomen na geïnformeerd te zijn dat de man vuurwapengevaarlijk was.

De NGO's stellen met uitvoerige toelichting dat de artikelen 1, 2, 3 en 5 geschonden zijn omdat de Staat niet actief alle geëigende maatregelen nam om overledene te beschermen. Ze wijzen er op dat Staat onvoldoende de verplichtingen uit Algemene Aanbevelingen 12, 18 en 21 is nagekomen, net als de Concluding Comments van CEDAW (juni 2000), verschillende resoluties van de VN over geweld tegen vrouwen en andere verdragen. De NGO's vragen specifieke aanbevelingen aan de Staat voor effectievere bescherming van vrouwen, met name migrantenvrouwen en samenwerking van alle niveaus van het justitieel apparaat met relevante NGO's.

De NGO's stellen te hebben afgezien van een kostbare procedure tegen de Staat met inzet schadevergoeding voor de nabestaande kinderen omdat ze daarmee overledene niet terug krijgen. Ze willen erkenning dat Staat betere bescherming had moeten bieden.

Ontvankelijkheid

CEDAW verklaart de klacht ontvankelijk in een soort tussenvonnissen en acht art. 4 lid 1 (geen of onvoldoende gebruik van nationale rechtsmiddelen) niet van toepassing. Het Comité specificeert dat de te gebruiken nationale rechtsmiddelen wel moeten voorzien in een effectieve remedie tegen de veronderstelde schending van haar rechten. In dit geval dus bescherming tegen de bedreigingen van de (ex-) echtgenoot. De door de Staat aangedragen procedures hadden deze effectieve bescherming niet kunnen bieden.

De Staat vraagt CEDAW om terug te komen op de ontvankelijkheid, maar slaagt daar niet in. Hoewel de NGO's stellen dat heroverweging van de ontvankelijkheid op grond van nieuwe argumenten door de Staat ongepast is en niet in lijn met het Optioneel Protocol, beziet CEDAW wel opnieuw de ontvankelijkheid. Het Comité komt echter tot dezelfde conclusie. Ook de nieuw aangedragen rechtsmiddelen zouden geen effectieve remedie hebben opgeleverd.

De inhoud van de zaak

De Staat ontkent onvoldoende bescherming te hebben geboden en wijst er op dat de overledene onvoldoende meewerkte aan vervolging van (ex-) echtgenoot. Ze had (net haar nabestaande kinderen) andere stappen kunnen ondernemen.

Een en ander wordt even gedetailleerd bestreden door de NGO's die tevens het feitenrelaas van de Staat corrigeren. Zij wijzen er op dat het wettelijk vereiste van goedkeuring van vervolging van de daders door slachtoffers hen in een gevaarlijke positie brengt. Een slachtoffer is bovendien niet in de positie deze onjuiste wet juridisch ter discussie te stellen: de gewenste verbetering van de wetgeving kan niet op deze wijze tot stand komen.

In tweede instantie gaat de Staat opnieuw uitvoerig in op het vermeende falen van het slachtoffer zichzelf afdoende te beschermen. De betrokken NGO's ontkrachten dit even gedetailleerd en wijzen bovendien op de tekortkomingen in de communicatie tussen de verschillende justitiële organen, bijvoorbeeld wat betreft informatie over wapenbezit van de dader.

CEDAW acht de klacht gegrond en wijst in een uitvoerige beschouwing op hetgeen het Comité in Algemene Aanbeveling 19 heeft gesteld over de verantwoordelijkheid van de Staat voor preventie van discriminatie of schending van rechten door non-staat actoren. CEDAW onderkent dat de Staat een omvattend model heeft om huiselijke geweld aan te pakken, maar wijst er op dat de individuele vrouwelijk slachtoffer afhankelijk is van de actieve meewerking van alle staat actoren. Dat is in het geval van dit slachtoffer onvoldoende gebeurd door politie en OM. Het Comité verwijst hier ook naar zijn View in 2/2003 (AT v. Hongarije). CEDAW vindt dat de Staat zijn verplichtingen onder art. 2 (a) en (c-f) en onder art. 3 in samenhang met art. 1 van het verdrag en algemene aanbeveling 19 heeft geschonden. De claim dat de Staat ook art. 1 (zelfstandig) en art. 5 heeft geschonden acht CEDAW onvoldoende onderbouwd.

Het Comité beveelt de Staat aan:

- A. Versterk implementatie van wetgeving voor bescherming tegen geweld in het gezin en zorg voor sancties waar preventie faalt
- B. Vervolg daders snel en doeltreffend zodat overtreders en publiek er van overtuigd raken dat huiselijk geweld maatschappelijk onaanvaardbaar is en dat strafrechtelijke en civiele remedies gebruikt worden in gevallen van ernstige bedreiging. De rechten van daders gaan niet boven de mensenrechten van vrouwen (recht op leven en veiligheid).
- C. Verbeter de coördinatie tussen alle actoren in het justitieel apparaat en zorg voor doeltreffende samenwerking met relevante NGO's.
- D. Versterk de trainingprogramma's inzake huiselijk geweld voor rechters, advocaten en politie en justitie (ook over het Vrouwenverdrag en algemene aanbeveling 19).

De Staat moet over 6 maanden rapporteren. Daarnaast moet het oordeel en de aanbevelingen van CEDAW vertaald worden in het Duits. Zie voor follow-up Communication No. 6/2005.

Communication No. 6/2005 – Fatima Yildirim (deceased) v. Oostenrijk

Datum: 6 augustus 2007

Betreft: schending art. 1, 2, 3 en 5

Trefwoorden: geweld tegen vrouwen, huiselijk geweld, plicht tot bescherming van slachtoffers

Klacht is ingediend door twee NGO's namens de kinderen van de overledene. Het betreft het Vienna Intervention Centre against Domestic Violence en de Association for Women's Access to Justice. De klacht is tegelijk met Communication No. 5/2005

ingediend en kent dezelfde data en grotendeels dezelfde inhoud van verweer en aanvullende reacties. Ook het oordeel van CEDAW – ontvankelijk en gegrond – is gelijklopend, net als de aanbevelingen aan de Staat.

De inhoud van de zaak

Net als in de vorige zaak was Fatma Yildirim een Oostenrijkse burger van Turkse oorsprong. Anders dan in de vorige zaak had Yildirim 3 kinderen uit een vorig huwelijk, waarvan twee volwassen waren. De NGO's volgen grotendeels dezelfde lijn van argumentatie als in de vorige zaak. Verschil is dat nu, net als in de Hongaarse zaak, wordt aangedrongen op interim maatregelen – CEDAW reageerde hier niet op. Een ander verschil is dat het minderjarige kind wel de Staat aansprakelijk heeft gesteld, teneinde geld voor psychologische begeleiding te krijgen. Dit is echter niet toegewezen. De rechter oordeelde dat het OM geen fouten had gemaakt. Dit werd in hoger beroep bevestigd. Een andere verschil is dat de NGO's er op wijzen dat de dader voor zijn verblijfsvergunning afhankelijk was van zijn echtgenote en zich daarom tegen de aanstaande echtscheiding te weer stelde. Dit wordt door CEDAW in zijn oordeel betrokken: de potentiële invloed van dit risico had onderkend moeten worden. Ook hebben ze een latere uitspraak van de minister van justitie in een Tv-interview aangehaald, waarin deze erkende dat met de kennis van nu het OM fout had gehandeld door de dader niet tijdig in verzekerde bewaring te stellen.

Follow-up⁷:

De rapportage van de Staat d.d. 14 maart 2008, kwam enige weken na de deadline (20 februari 2008). De Staat informeerde CEDAW over het oprichten van interventiecentra, die over elke politieactie met betrekking tot huiselijk geweld geïnformeerd moeten worden. De Staat stelde aanzienlijk meer middelen ter beschikking van deze centra, die daarnaast samen met de universiteit van Wenen onderzoek deden.

De wetgeving was per 2008 veranderd en verdere verbeteringen werden in het vooruitzicht gesteld. Slachtoffers hebben nu recht op gratis psychosociale en juridische ondersteuning, recht op informatie over (de afloop van) sancties voor de dader. De procesgang is versneld en er waren speciale getrainde officieren van justitie aangesteld. En de training in geweld tegen vrouwen onder de diverse actoren was zeer uitgebreid. Veel informatie was verstrekt over de aanbevelingen van CEDAW, in een onofficiële vertaling. Melding werd gemaakt van een werkgroep en ronde tafel gesprekken voor betere samenwerking met de NGO's.

CEDAW vroeg de NGO's die de beide overleden vrouwen had vertegenwoordigd om nader commentaar. Die deden dat uitvoerig en gedetailleerd in een tevoren aangekondigde iets langere termijn dan de twee maanden die CEDAW aanvankelijk had gegeven. Uit dit commentaar werd duidelijk welke maatregelen al in gang waren gezet en welke nog in voorbereidend stadium waren. Tevens zijn suggesties voor verbetering voorgesteld.

In januari 2009 kwam de Staat met een vervolgrapportage en een reactie op de kanttekeningen van de NGO's, waarop CEDAW besloot dat de dialoog 'ongoing' was.

Toen nadien echter bleek dat de NGO's niet meer hebben gereageerd besloot

⁷ United Nations General Assembly A/64/38 (2009) p. 111-118. Report of CEDAW 42nd Session (Oct/Nov 2008) and 43rd Session.(Jan/Feb 2009) Annex XII Report of the Committee under the Optional Protocol to views of the Committee on individual communications.

CEDAW in januari 2010 het follow-up dossier te sluiten.⁸ Het Comité was tevreden met de wijze waarop de Staat uitvoering had gegeven aan de aanbevelingen van CEDAW.

Communication No. 7/2005 – Cristina Muños-Vargas y Sainz de Vicuña/Spanje

Datum: 9 augustus 2007

Betreft: schending art. 2 (c) en 2 (f)

Trefwoorden: naamsrecht, vererving adellijke titel

Indiening klacht: 30 juli 2004

Reactie Staat: 4 augustus 2005

Reactie klaagster: 25 oktober 2005

Aanvullende informatie klaagster: 20 juli 2006

Reactie Staat: 3 augustus 2006

Aanvullende reactie klaagster: 8 november 2006

Aanvullende reactie Staat: 16 november 2006

De klacht

Klaagster is oudste kind van graaf, maar erfde titel niet van vader omdat ze een jongere broer had (dood vader 1978, toekenning titel 1980).

Ontvankelijkheid

CEDAW was in meerderheid van oordeel dat de klacht niet ontvankelijk was want de gebeurtenissen vonden plaats voor ratificatie door Spanje van het Vrouwenverdrag en voor ratificatie van het Optioneel protocol (Art. 4 lid 2 (e)).

Acht leden vonden klaagster ook niet ontvankelijk, maar om andere reden: overerving van titels valt niet onder Vrouwenverdrag (art. 4 lid 2 (b)). Ze betoogden dat een adellijke titel is puur symbolisch en honorair, heeft geen juridisch of materieel effect en daarom zou de gebeurtenis niet discriminerend zijn.

Eén lid had een andere afwijkende mening: ze vond de klacht wel ontvankelijk en gegrond. Het Vrouwenverdrag strekt zich wel uit tot adellijke titels en de situatie deed zich nog voor nadat verdrag en protocol van kracht werden. Dit lid gaat echter niet zover om toekenning van titel aan te bevelen. Ze hoopt dat klaagster zich voldoende gesteund vindt door het oordeel dat ze inderdaad gediscrimineerd werd.

Klaarblijkelijk was de werkgroep optioneel protocol van CEDAW niet helemaal tevreden met de wijze waarop een en ander zijn beslag had gekregen met betrekking tot deze klacht. Er wordt melding gemaakt van discussie in een volgende bijeenkomst om lessen te trekken uit de ervaringen.⁹ Mogelijk had de redenering van het ene CEDAW-lid wel meer navolging gevonden.¹⁰

⁸ United Nations General Assembly A/65/38 (2010) p. 104-110. Report of CEDAW 44th Session (Juli/Aug 2009) and 45th Session.(Jan/Feb 2010) Annex XII Report of the Committee under the Optional Protocol to views of the Committee on individual communications.

⁹ United Nations General Assembly (2008) A/63/38 p. 255. Report of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. 40th Session (Jan/Feb 2008) and 41st Session (June/July 2008) Annex VIII Report of the Working Group on Communications under the Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women on its eleventh session.

¹⁰ Mondelinge mededeling prof. C. Flinterman (CEDAW-lid tot en met 2010) op 15 september 2010.

Communication No. 8/2005 – Rahime Kayhan/Turkije

Datum: 27 januari 2006

Betreft: schending art. 11

Trefwoorden: ontslag, hoofddoek, seksediscriminatie en godsdienstvrijheid

Indiening klacht: 20 augustus 2004

Doorgestuurd naar Staat: 10 februari 2005

Verweer Staat: 10 mei 2005

Van reactie klaagster en aanvullende reactie Staat zijn geen data bekend.

De klacht

Klaagster is docente godsdienst en ethiek, gehuwd en moeder van drie kinderen. Ze draagt sinds haar 16de een hoofddoek. Ze werkte vanaf 1991 (met hoofddoek) op een staatsschool, waar hoofddoeken verboden zijn. In 2000 zijn procedures tegen haar begonnen over het dragen van de hoofddoek en uiteindelijk is ze ontslagen. Klaagster betoogt dat ontslag vanwege het dragen van een hoofddoek alleen vrouwen kan overkomen en dat het schending van haar recht op werk is (art. 11).

Ontvankelijkheid

De Staat bepleit niet-ontvankelijkheid: nog niet alle nationale rechtsmiddelen van klaagster waren uitgeput. Verder wijst de Staat er op dat soortgelijke klacht is behandeld door EHRM (uitspraak: geen schending van art. 9 – vrijheid van denken, geweten en religie – en dus geen noodzaak schending andere artikelen te onderzoeken). De Staat wijst ook op datum: het incident vond plaats voor ratificatie van het Optioneel Protocol. Als laatste wijst Staat er op dat kledingvoorschriften voor beide seksen gelden.

CEDAW vindt dat klaagster inderdaad niet ontvankelijk is, echter niet vanwege het feit dat een soortgelijke zaak bij EHMR is voorgelegd (art. 4 lid 2 (a)) of vanwege het feit dat het ontslag plaats vond vóór ratificatie (art. 4 lid 2 (e)), want effect duurt voort. CEDAW wijst er op dat de nationale rechtsmiddelen nog niet uitgeput zijn (art. 4 lid 1): in de eerdere procedures in Turkije heeft klaagster zich niet beroepen op seksediscriminatie (en dus niet op het Vrouwenverdrag). Dat moet klaagster eerst doen en als de gehele nationale rechtsgang doorlopen is kan de kwestie aan CEDAW worden voorgelegd.

9/2005 Haroetjoenian v. Staat der Nederlanden

Niet voortgezet wegens gebrek aan belang. Klaagster kreeg verblijfsvergunning.

Communication No. 10/2005 – Ms. N.S.F./Verenigd Koninkrijk

Datum: 30 mei 2007

Betreft: schending art. 2 en 3 (niet door klaagster naar voren gebracht, maar het vermoeden van schending van deze artikelen is door CEDAW geopperd).

Trefwoorden: geweld tegen vrouwen, vlucht wegens angst voor huiselijk geweld, asiel, verblijfsvergunning

Klacht ingediend: 21 september 2005, met aanvullende informatie op 16 oktober 2005 en 2 december 2005.

Doorgestuurd naar Staat: 8 maart 2006

Reactie Staat: 5 mei 2006

Reactie klaagster: 25 juli 2006

Aanvullende reactie Staat: 11 september 2006 (geen inhoudelijke reactie).

De klacht

Klaagster is een asielzoekster uit Pakistan, die ook namens haar twee zoons klaagt. Haar ex-man mishandelde haar, daarom moest ze met haar zoons vluchten van de ene plaats naar de andere. De politie bood geen bescherming. Nadat ex-echtgenoot met trawanten klaagster met wapens bedreigde besloot ze te vluchten naar het Verenigd Koninkrijk (via Egypte). Haar asielaanvraag werd afgewezen, ook in beroep, evenals haar verzoek tot verblijf uit humanitaire overwegingen. Klaagster heeft volgens de Staat vóór finale afwijzing identieke zaak voorgelegd bij het Europese Mensenrechtenhof (EHMR) – hetgeen ze overigens ontkent – maar die is niet ontvankelijk bevonden.

Ontvankelijkheid

De Staat bepleit niet-ontvankelijkheid, want klaagster heeft de vermeende seksdiscriminatie en de strijdigheid met het Vrouwenverdrag niet in de procedures in de nationale rechtsgang naar voren gebracht. Andere argumenten van de Staat voor niet-ontvankelijkheid betreffen het feit dat beroep (in de humanitaire zaak) nog steeds mogelijk was.

CEDAW wijst er op dat deze klacht gaat over het issue van vrouwen die het land ontvluchten wegens vrees voor huiselijk geweld. Dat CEDAW in Algemene Aanbeveling 19 (geweld tegen vrouwen) heeft gesteld dat dit onder art. 1 van het valt. Aangezien klaagster zich echter niet op seksdiscriminatie (en op het Vrouwenverdrag) heeft beroepen in de nationale rechtsgang terwijl dat wel mogelijk was concludeert CEDAW echter wel tot niet-ontvankelijk wegens art. 4 lid 1 (niet uitputting nationale rechtsgang).

Communication No. 11/2006 – Ms Constance Ragan Salgado v. Verenigd Koninkrijk

Datum: 22 januari 2007

Betreft: art. 1, 2 (f) en 9 lid 2.

Trefwoorden: overdracht nationaliteit op kinderen

Klacht ingediend 11 april 2005.

Reactie Staat: 13 april 2006

Reactie klaagster: 29 mei 2006

Aanvullende reactie Staat: 21 juli 2006

Aanvullende reactie klaagster: 9 augustus 2006

De klacht

Klaagster heeft Verenigd Koninkrijk in 1954 verlaten om bij haar Colombiaanse echtgenoot in Columbia te gaan wonen. Haar in 1954 geboren zoon kreeg niet de Britse nationaliteit, terwijl een jongere zoon die wel kreeg na gewijzigde (reparatie) wetgeving in het VK.

Ontvankelijkheid

De Staat bepleit niet-ontvankelijkheid op basis van diverse argumenten in een uitvoerig betoog. De Staat wijst onder meer op de wetgeving die gewijzigd is voordat zij het Vrouwenverdrag ratificeerde (en ver voor ratificatie van het Optioneel Protocol). Die wetgeving kende rechten toe aan alle kinderen van Britse moeders die op moment van aankondiging van de wetswijziging minderjarig waren.

CEDAW concludeert inderdaad tot niet-ontvankelijkheid, op verschillende gronden. Klaagster is naar het oordeel van CEDAW geen slachtoffer: art. 4 lid 2 (e) is van toepassing omdat de discriminatie van de klaagster stopte op het moment dat haar oudste zoon meerderjarig werd – ruim vóór de datum van ratificatie. In het algemeen stopte de discriminatie met de aankondiging van de nieuwe wetgeving, ruim vóór het

optioneel protocol. Daarnaast wijst CEDAW er op dat ook niet-ontvankelijkheid voortvloeit uit art. 4 lid 1, omdat niet is gebleken dat de klagster ter zake ooit procedures tegen het Verenigd Koninkrijk heeft gevoerd en daarmee is de nationale rechtsgang niet uitgeput.

Communication No. 12/2007 – G.D. and S.F. v. Frankrijk

Datum: 4 augustus 2009

Betreft: art. 16, lid 1 (g)

Trefwoorden: naamsrecht, overdracht familienaam door vader en/of moeder

Datum indiening: 26 mei 2006

Voorgelegd aan Staat: 24 april 2007

Verweer Staat: 22 juni 2007

Reactie klagsters: 19 augustus 2007

Nadere reactie Staat: 24 oktober 2007

Aanvullende informatie klagsters: 16 oktober 2008

Interim beslissing CEDAW – uitnodiging te reageren op relatie art. 2, 5 en 16 (1) – 42ste sessie (20 oktober – 7 november 2007)

Reactie klagster: 16 januari 2009

Reactie Staat: 24 april 2009

De klacht

Klagsters worden vertegenwoordigd door een NGO: de Groupe d'Intérêt pour le Matronyme. Klagster G.D. (28 jaar) heeft bij haar geboorte haar vaders achternaam gekregen. Haar ouders zijn gescheiden toen klagster nog jong was. Er was sprake van geweld door de vader. Klagster is geheel door haar moeder en moeders familie opgevoed en heeft geen contact met vader of zijn familie. Ze heeft altijd moeders familienaam gebruikt, maar staat officieel te boek onder de naam van de vader. Volgens de Franse wet is het mogelijk beide namen tegelijk te gebruiken. Dat doet ze dan ook, maar ze wenst alleen de naam van de moeder te dragen. Tweede klagster S.F. (39 jaar) heeft een vergelijkbare geschiedenis en wenst ook alleen de naam van de moeder te gebruiken. Klagsters vinden dat ze slachtoffer zijn van discriminatie, omdat het vrouwen niet was toegestaan op gelijke voet als mannen een familienaam te kiezen en over te dragen op hun kinderen. Per 2005 is de wet gewijzigd. Maar wie vóór dat jaar geboren is kan niet de naam van de moeder krijgen. Klagsters beroepen zich ook nog op resoluties van de Raad van Europa en het EVRM.

Klagsters onderkennen dat Frankrijk een voorbehoud heeft gemaakt ten aanzien van art. 16 lid 1 (g) maar wijzen er op dat CEDAW in de meest recente Concluding Comments daarop heeft gereageerd. Wat betreft de uitputting van nationale rechtsmiddelen wijzen klagsters er op dat de rechtsgang extreem lang duurt (tenminste 10 jaar) en een hele lage slaagkans heeft (onder verwijzing naar cijfers ter zake).

Ontvankelijkheid

De Staat bepleit niet-ontvankelijk vanwege het voorbehoud dat zij bij ratificatie van het Vrouwenverdrag maakte ten aanzien van art. 16 lid 1 (g) en acht klagsters geen slachtoffers in de zin van art. 2 van het Optioneel Protocol. De Staat verwijst voorts naar Algemene Aanbeveling 21. Klagsters zijn ongehuwd en hebben geen kinderen om hun naam aan door te geven. Het is geen seksdiscriminatie van klagsters dat ze hun vaders naam dragen. De Staat wijst er ook op dat de kwestie in de reguliere rapportagecyclus niet aan de orde is geweest.

Klagsters brengen in een nadere reactie naar voren dat art. 16 lid 1 (g) breed geïnterpreteerd moet worden: alle leden van een gezin vallen er onder, niet alleen

maar echtgenoten. De Franse wet is discriminatoir t.o.v. vrouwen en deze discriminatie treft zowel jongens als meisjes. Ze wijzen er op dat ook de gewijzigde wet nog discriminatoir is omdat in geval van verschil van mening de vader tegen de wil van de moeder het kind zijn naam kan geven. Op dit laatste gaat de Staat in een nadere reactie uitvoerig in, onder verwijzing naar het VN Kinderrechtenverdrag en het VN verdrag Burgerlijke en Politieke Rechten en een uitspraak van het EHRM. De Staat wijst ook op het feit dat klagsters niet de gehele nationale rechtsgang hebben doorlopen.

CEDAW vraagt in een interim beslissing een nadere reactie van partijen op de verhouding tot art. 2, 5 en 16 lid 1 als geheel. Dit levert geen nieuwe argumenten op van de kant van klagsters. De Staat tekent bezwaar aan tegen deze verbreding naar artikelen, waar zij geen voorbehoud heeft gemaakt, en heeft een uitvoerig betoog over de *lex specialis*. De Staat wijst er voorts op dat klagsters onder art. 2 geen slachtoffer zijn van discriminatie.

CEDAW besluit inderdaad beoordeling te beperken tot art. 16 lid 1 (g). Het Comité is het eens met klagsters dat de Franse wetgeving nog steeds discriminatoir is omdat het vaders een vetorecht geeft. CEDAW wijst ook op de negatieve impact op burgers geboren voor 2005 en herhaalt in dit opzicht zijn zorgen en aanbevelingen uit de Concluding Observations in 41ste sessie.

CEDAW uit ook zorgen over de langdurige procedure tot naamswijziging en zware eisen die gesteld worden. Daarom honoreert het Comité niet het bezwaar van de Staat dat de nationale rechtsgang nog niet was uitgeput.

In uitvoerige overwegingen besluit CEDAW echter dat klagsters, zelfs met een brede interpretatie van art. 16 lid 1 (g), geen slachtoffer zijn van seksdiscriminatie. Zij hebben de naam van hun vader gekregen onafhankelijk van hun eigen sekse. CEDAW erkent dat de moeder van de klagsters succesvol hadden kunnen claimen slachtoffer te zijn. De klacht van de kinderen zelf wordt niet ontvankelijk verklaard, omdat ze geen slachtoffer zijn in de zin van art. 2 van het Optioneel Protocol. Wel formuleert CEDAW uitdrukkelijk empathie met beide klagsters die lijden onder de onmogelijkheid hun moeders naam te gebruiken. Het Comité sympathiseert met klagsters vanwege de langdurige kostbare en vergeefse procedures.

Zes leden formeerden een uitvoerige afwijkende opinie: zij vinden de klacht wel ontvankelijk en zijn van mening dat de klagsters slachtoffer zijn van discriminatie door de Staat onder de artikelen 2, 5 en 16 lid 1. Zij vinden dat de artikelen van het Vrouwenverdrag gelijke behandeling vereisen van de familienamen van mannen en vrouwen inclusief overdracht op kinderen. Zij achten klagsters indirect slachtoffers van seksdiscriminatie.

Zij onderschrijven het oordeel van CEDAW wat betreft de langdurige nationale rechtsgang. Ze zijn met klagsters van oordeel dat de huidige Franse wet nog discriminerend is, maar achten dat niet relevant voor de voorliggende klacht. Wel onderschrijven ze CEDAW's aanbeveling ter zake.

Communication No. 13/2007 – SOS Sexisme namens 7 vrouwen v. Frankrijk

Datum: 4 augustus 2009

Betreft: door klagsters niet nader gespecificeerde artikelen. Later in de procedure noemen ze art. 2 (f).

Trefwoorden: naamsrecht, overdracht naam aan kind door vader en/of moeder

Datum indiening: 6 juli 2006

Verweer Staat: 25 mei 2007

Nadere reactie klagsters: 12 juni 2007

Interim beslissing CEDAW – uitnodiging te reageren op relatie art. 2, 5 en 16 (1) – 42ste sessie (20 oktober – 7 november 2007)
Nadere reactie klagsters: 12 januari 2009
Nadere reactie Staat: 24 april 2009

De klacht

SOS Sexisme vertegenwoordigt zeven Franse klagsters - vijf met en twee zonder kinderen. De laatsten zijn ongehuwd; ze stellen kinderloos te zijn gebleven omdat zij hun eigen naam niet konden overdragen op hun kinderen. De andere vijf hebben allemaal, merendeels volwassen, kinderen en klagen dat zij hun naam volgens de nieuwe Franse wetgeving (ingående per 2005) toch niet kunnen overdragen op hun kinderen omdat die kinderen te oud zijn. Drie klagsters willen bovendien hun moeders naam hebben, maar die procedure zou volgens het Ministerie van Justitie niet succesvol zijn.

Klagsters stellen dat de nieuwe Franse wet discriminatoir is omdat het vaders een vetorecht geeft, omdat als ouders niets specificeren de naam van de vader aan het kind gegeven wordt en omdat als voor beide namen gekozen wordt deze niet aan de volgende generatie doorgegeven kan worden. De meeste klagsters hadden samen met anderen de zaak ook voorgelegd aan het EHRM, maar waren grotendeels niet ontvankelijk verklaard – gebrek aan belang (geen kinderen, geen huwelijk), resp. nationale rechtsgang niet (uitputtend) gevolgd. Wat dit laatste betreft wijzen klagsters op de extreem lange duur van de procedure (onder verwijzing naar een uitspraak van het EHRM) en ook op het feit dat in een vergelijkbare zaak het verzoek is afgewezen omdat het slechts op emotionele gronden gedaan zou zijn. Overigens was de nieuwe wet nog niet van kracht ten tijde van die EVRM-procedures.

Ontvankelijkheid

Het uitvoerige verweer van de Staat is vergelijkbaar met de vorige klacht: een pleidooi voor niet-ontvankelijk vanwege het voorbehoud art. 16 lid 1 (g), een deel van de klagsters is geen slachtoffer in de zin van art. 2 OP. De Staat bepleit voorts niet ontvankelijk vanwege niet het feit dat klagsters niet de gehele nationale rechtsgang doorlopen hebben, ze betwist dat die onredelijk lang is en verwijst in dit kader naar uitspraken van het EHRM. De Staat verwijst verder naar Communication 11/2006: discriminatie eindigt op moment dat kinderen meerderjarig worden. Die data lagen bij de meeste kinderen vóór in werking treden Optioneel Protocol voor Frankrijk. Voor zover er wel minderjarige kinderen zijn is niet aannemelijk gemaakt dat die instemmen met naamswijziging.

Klagsters reageren in algemene zin over de schending van art. 2, 5 en 16, met een historisch betoog en een uiteenzetting over het patriarchale karakter van hun conservatieve staat.

Het uitvoerige aanvullend verweer van de Staat is vergelijkbaar met dat in de vorige klachtprocedure.

CEDAW is het eens met de Staat dat de klagsters die geen kinderen hebben en ongehuwd zijn geen slachtoffers zijn en verklaart hen niet ontvankelijk. Uitdrukkelijk vermeldt CEDAW wel dat ze het eens zijn met klagsters dat de nieuwe Franse wet nog steeds discriminerend is.

CEDAW verklaart de klagsters die hun moeders naam willen dragen niet ontvankelijk wegens niet bewandelen nationale rechtsgang én niet te hebben aangetoond slachtoffer van discriminatie te zijn (de naam die ze hebben gekregen is niet afhankelijk van hun sekse).

Onder verwijzing naar Communication 11/2006 stelt CEDAW dat de discriminatie ten aanzien van de overdracht van de naam aan de volwassen kinderen ophield op het moment van meerderjarigheid, dat gelegen was voordat het Optioneel Protocol van kracht werd. Dus niet-ontvankelijkheid op basis van art. 4 lid 2 (e) van het Optioneel

Protocol.

Er rest dan nog één klaagster met een minderjarig kind. Die wordt niet ontvankelijk verklaard omdat de nationale rechtsgang niet bewandeld is – dus art. 4 lid 1 optioneel protocol.

Zeven CEDAW-leden hebben een uitvoerige afwijkende opinie (ten opzichte van Communication 12/2007 is er één lid bijgekomen): ze zijn het eens met de niet-ontvankelijkheid, maar zouden die willen baseren op art. 4 lid 1 (het niet uitputten van de nationale rechtsgang). Verder verklaren ze dat de Franse wetgeving nog niet spoort met het Vrouwenverdrag en herhalen de zorgen en aanbevelingen uit de Concluding Observations in de reguliere rapportagecyclus.

De zeven leden achten het onjuist dat de meerderheid van CEDAW de samenhang met art. 1, 2 en 5 negeert en focust op art. 16 lid 1 (g), maar geheel voorbij gaat aan het voorbehoud van de Franse Staat bij art. 16 lid 1 (g). Het artikel is echter niet relevant ten aanzien van de klaagsters die hun moeders naam willen dragen. Ze verwerpen tevens de redenering van de Staat over de *lex specialis*.

Ze stellen met nadruk dat de klaagsters die hun moeders naam niet kunnen krijgen het slachtoffer zijn van seksistische wetgeving. Ze hadden echter moeten proberen hun gelijk te halen via nationale procedures en dat hebben ze niet geprobeerd (dus niet ontvankelijk). Hetzelfde geldt voor de klagers die hun naam aan hun kinderen willen geven. Tot slot valt op te merken dat ze de redenering over de meerderjarige kinderen wel delen met de rest van CEDAW (en de Staat).

14/2007 Hu Li Ping v. Staat der Nederlanden

Niet voortgezet wegens gebrek aan belang (klaagster kreeg verblijfsvergunning).

Communication No. 15/2007 – Ms. Zhen Zhen Zheng v. Staat der Nederlanden Datum: 27 oktober 2008 (publicatie op 26 oktober 2009)

Betreft: art. 6

Trefwoorden: vrouwenhandel, asiel

Indiening klacht: 22 januari 2007

Aanvullende informatie klaagster: 12 maart 2007

Doorgeleiding naar Staat: 7 juni 2007

Verweer Staat: 7 augustus 2007

Reactie klaagster: 20 september 2007

Aanvullende reactie Staat: datum niet bekend.

De klacht

Klaagster stelt slachtoffer te zijn van vrouwenhandel in 2002. Hoewel klaagster (op moment van asielaanvraag zwanger) haar misbruik wel ter sprake bracht tijdens het verhoor en ook melding maakte van verkrachting en intimidatie is het asielverzoek geweigerd omdat ze geen details over de reis kon geven, geen identiteitspapieren had en acht maanden had gewacht met een asielaanvraag.

Ontvankelijkheid

Staat bepleit dat klacht niet ontvankelijk dient te zijn omdat nationale rechtsgang nog niet uitgeput is en de klacht onvoldoende onderbouwd is. Het beroep is afgewezen door de rechtbank. Een verzoek om verblijfsvergunning als minderjarige of als jonge moeder is eveneens afgewezen, bezwaar en beroep tot en met de Raad van State ook. Een specifiek verzoek om wegens humanitaire gronden verblijfsvergunning te krijgen is ook afgewezen. Beroepsprocedure in deze laatste zaak loopt nog.

De Staat wijst er op dat strijdigheid met Vrouwenverdrag niet aan de orde is gesteld in nationale procedures. Volgens de Staat is de asielaanvraag en het vermoeden vrouwenhandel onvoldoende onderbouwd. De Staat betoogt dat klagster geen aangifte van vrouwenhandel heeft gedaan - haar toenmalige advocaat had haar op de mogelijkheid daartoe kunnen wijzen.

CEDAW oordeelt dat klagster niet ontvankelijk is omdat de nationale rechtsgang niet is uitgeput. Het Comité verwijst naar Communications No.8/2005 en 10/2005 dat de vermeende schending van het Vrouwenverdrag in de nationale rechtsgang aan de orde moet zijn gesteld, opdat de rechters in den lande hierover kunnen oordelen. Bovendien is er nog steeds een beroepszaak hangende en niet is aangetoond dat dit onredelijk lang duurt of geen effect zal sorteren. CEDAW verwijst naar jurisprudentie van Human Rights Committee: twijfel aan de effectiviteit van de remedie (de rechtsgang) is onvoldoende om af te zien van de noodzaak tot uitputten van de nationale rechtsgang.

Anders dan de Staat heeft CEDAW wel begrip voor het onvermogen van klagster uiteen te zetten hoe ze in Nederland terecht is gekomen, haar analfabetisme, het zware leven in Nederland etc. Dat is echter geen reden om tot ontvankelijk te oordelen.

Drie leden hebben een afwijkende opinie: zij vinden de klacht wel ontvankelijk, omdat die handelt over vrouwenhandel en de procedures die nog liepen of niet uitputtend afgerond waren niet daarover gingen. Anders dan de Staat zien ze wel aanknopingspunten in het relaas van klagster conform het Palermo Protocol. Ze vinden dat de Staat informatie over de B-9 procedure had moeten verstrekken of anderszins voor opvang had moeten zorgen.¹¹

De drie leden doen een specifieke aanbeveling ten aanzien van klagster: neem stappen om na te gaan of ze inderdaad slachtoffer van vrouwenhandel is en zo ja biedt bescherming. Meer algemeen doen ze ook nog aanbevelingen om politie en andere relevante functionarissen beter te equiperen in het herkennen van slachtoffers van vrouwenhandel en het verstrekken van relevante informatie aan slachtoffers.

Daarnaast wijzen ze de Staat er op dat de bedoeling van het Optioneel Protocol ook is na te gaan wat zwakke punten zijn in de procedures, waardoor vrouwen niet de bescherming krijgen die beoogd is.

16/2007 ... v. Canada

Niet voortgezet na informatie van de Staat.

Communication No. 17/2008 – Maria Lourdes da Silva Pimentel v. Brazilië

Datum: 25 juli 2011

Betreft: art. 2 en 12

Trefwoorden: recht op leven en gezondheid, gebrekkige pre- en postnatale zorg

Indiening klacht: 30 november 2007

Verzonden naar Staat: 5 februari 2008

Verweer Staat: 13 augustus 2008

Reactie klagster: 19 januari 2009

¹¹ Volgens de B-9 procedure kunnen slachtoffers van vrouwenhandel onder bepaalde voorwaarden een tijdelijke verblijfsvergunning krijgen.

De klacht

Klaagster is de moeder van een Braziliaanse vrouw van Afrikaanse afkomst die is overleden als gevolg van gebrekkige pre- en postnatale zorg. Klaagster is bijgestaan door een Centrum voor reproductieve gezondheidszorg. De klacht presenteert een gedetailleerd feitenrelaas over de complicaties in de zwangerschap, het doorgeboren kind, de snel verslechterende gezondheid en de inadequate handelwijze van het gezondheidscentrum en publieke en particuliere ziekenhuizen.

Klaagster stelt dat het recht van haar dochter op veiligheid tijdens zwangerschap en bevalling is geschonden. Dat de Staat gehouden is praktische implementatie te realiseren van maatregelen die moeten beschermen tegen discriminatie. Verwezen wordt naar de opvattingen van CEDAW over de plicht van de Staat om discriminatie bij de toegang tot de gezondheidszorg te bestrijden, met speciale aandacht voor de rechten en gezondheidsbehoeften van kwetsbare groepen vrouwen.

Klaagster verwijst ook naar concrete indicatoren uit de richtlijnen uit 1997 voor moederschapzorg van Unicef, de WHO en de UNFPA en onderzoek naar moederschapsterfte in Brazilië.

De weduwnaar heeft wel een claim ingediend voor materiële en morele schade, maar die is na bijna vier jaar nog niet afgedaan. Met zo'n lange doorlooptijd kan volgens klaagster geen beroep worden gedaan op niet-ontvankelijkheid wegens niet doorlopen nationale rechtsgang.

Ontvankelijkheid

De Staat wijst er op dat de duur van de procedure in een gecompliceerde zaak als deze, met meerdere betrokkenen niet onredelijk lang is, maar doet geen uitgebreid beroep op niet-ontvankelijkheid om deze reden. Wel beargumenteert de Staat uitvoerig dat de klacht onvoldoende onderbouwd is en dat de oorzaak van overlijden niets te maken had met de zwangerschap en inadequate moederschapzorg.

Klaagster weerlegt de argumentatie van de Staat uitputtend.

CEDAW acht de klacht ontvankelijk en vindt dat de Staat geen afdoende verklaring voor de lange duur van de schadeclaimprocedure heeft verstrekt. Verder acht CEDAW de klacht voldoende onderbouwd om tot ontvankelijkheid te concluderen.

De inhoud van de zaak

CEDAW gaat niet mee in de redenering van de Staat dat de dood niet aan de zwangerschap kan worden toegeschreven. Het feitenrelaas van klaagster, niet weersproken door de Staat, geeft hierbij de doorslag. Daarnaast is voldoende duidelijk geworden dat klaagsters dochter geen passende dienstverlening heeft gekregen in verband met haar zwangerschap. Wat betreft de claim van klaagster dat haar dochter multiple discriminatie heeft ervaren als vrouw van Afrikaanse afkomst en op basis van haar sociaaleconomische status, wijst CEDAW er op dat zij al in eerder concludering observations aandacht heeft gevraagd voor de de facto discriminatie van deze groepen vrouwen. Ook wijst CEDAW in dit verband op Algemene Aanbeveling 28.

CEDAW is van oordeel dat de Staat zijn verplichtingen onder art. 12 (in verband met toegang tot gezondheidszorg) en art. 2 (c) (in verband met toegang tot rechtsgang) en art. 2 (e) (in verband met verplichting te zorgen dat private gezondheidszorgaanbieders niet discrimineren) heeft geschonden.

CEDAW beveelt aan om de klaagster, de moeder van de overledene en haar gezin een adequate financiële compensatie te geven die in verhouding staat tot de ernst van de schending van rechten.

In het algemeen doet CEDAW zes concrete aanbevelingen:

- A. het recht van vrouwen op veilige en toegankelijke pre- en post natale gezondheidszorg, inclusief spoedeisende gezondheidszorg te garanderen;
- B. adequate training te organiseren voor personeel in de gezondheidszorg, met

- name aangaande de reproductieve gezondheidszorg van vrouwen, inclusief kwalitatieve medische zorg tijdens zwangerschap en bevalling, inclusief spoedeisende zorg;
- C. toegang tot effectieve klachtenprocedures waar de rechten van vrouwen o reproductieve gezondheidszorg zijn geschonden en training voor de rechterlijke macht en handhavingfunctionarissen;
 - D. er voor te zorgen dat private gezondheidszorginstellingen handelen in overeenstemming met relevante nationale en internationale normen aangaande reproductieve zorg;
 - E. er voor te zorgen dat er effectieve sancties zijn tegen zorgprofessionals die de reproductieve rechten van vrouwen schenden;
 - F. de moederschapsterfte te verminderen door een nationaal actieplan dat ook op gemeentelijk niveau geïmplementeerd wordt, inclusief het oprichten van moederschapsterftecomité's waar ze nog niet bestaan (onder verwijzing naar relevante concluding observations).
- Daarnaast moet Brazilië de uitspraak vertalen en breed verspreiden en binnen zes maanden schriftelijk laten weten hoe het uitvoering heeft gegeven aan de aanbevelingen.

Follow-up:

CEDAW heeft twee follow-up rapporteurs benoemd, die wel een korte presentatie hebben gegeven aan de werkgroep optioneel protocol van CEDAW over de stappen die de Staat heeft gezet wat betreft het bekend maken van CEDAW's View.¹² Er is echter nog niet over formele follow-up gerapporteerd.

Communication No. 18/2008 – Karen Tayag Vertido v. The Philippines

Datum: 16 juli 2010

Betreft: schending art. 1 (in relatie tot Algemene Aanbeveling 19) en art. 2 (c, d en f) en art. 5 (a)

Trefwoorden: verkrachting, seksueel geweld tegen vrouwen, genderstereotypen

Indiening klacht: 29 november 2007

Verweer Staat: 7 juli 2008

Reactie klaagster over ontvankelijkheid: 26 september 2008

Bestuit over ontvankelijkheid: 28 juli 2009

Aanvullend verweer Staat (na enige herinneringen): 1 juli 2010

De klacht

Klaagster, Mevrouw Karen Tayag Vertido, was directeur van een Kamer van Koophandel. Zij doet aangifte van verkrachting door de voorzitter van de Kamer van Koophandel (1996). Zij verliest haar baan. Het komt, na toekenning van haar klacht tegen de sepot door het openbaar ministerie, wel tot een rechtszaak, maar de vermeende dader wordt vrijgesproken in een procedure die 8 jaar duurde (1997-2005) en die veel publiciteit trok. Hierdoor voelde klaagster zich opnieuw slachtoffer met allerlei traumatische stress stoornissen. Klaagster vertegenwoordigt zichzelf in de procedure bij CEDAW en stelt in haar klachtmotivering zeven genderstereotypen die in de procedure speelden aan de kaak

¹² United Nations General Assembly (2012) A/67/38 p. 61. Report of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. 49th Session (July 2011), 50th Session (Oct. 2011) and 51st Session (Feb/March 2012). Annex IV Report of the Working Group on Communications under the Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women on its twenty-first session (Sept. 2011)

en plaatst haar zaak beargumenteerd in een algemener perspectief. Ze analyseerde enerzijds andere verkrachtingsuitspraken in de Filippijnen en anderzijds betrok ze CEDAW's aanbeveling 19 over geweld tegen vrouwen in haar klacht.

Ontvankelijkheid

De Staat gooit de niet-ontvankelijkheid helemaal over de boeg van het niet-doorlopen van de nationale rechtsgang, maar klaagster weet overtuigend te argumenteren dat hoger beroep aan het OM voorbehouden is en niet aan het slachtoffer.

Uiteraard overweegt CEDAW niet-ontvankelijkheid, omdat de Filippijnen pas in 2004 het Protocol ratificeerde, maar de lange duur van de procedure geeft de doorslag.

De inhoud van de zaak

CEDAW verklaart uitdrukkelijk zich niet uit te spreken over de eventuele strafbaarheid van de vermeende dader. Ook wil het comité zich niet uitspreken over de vermeende schending van art. 2 (d), dat ze minder relevant acht.

CEDAW oordeelt de duur van de procedures extreem lang en dat maakt klaagster opnieuw tot slachtoffer. Het Comité wijst er op dat de rechters in de uitspraken genderstereotypen en mythes over mannelijke en vrouwelijke seksualiteit hanteren en niet doorprikken zoals ze eigenlijk zouden moeten doen. CEDAW is voorts van mening dat in de definitie van verkrachting ten onrechte het gebrek aan wederzijdse instemming ontbreekt (onder verwijzing naar Algemene Aanbeveling 19).

CEDAW concludeert tot schending van art. 2 (c en e) en art. 5 (a) in relatie tot art. 1 (en Algemene Aanbeveling 19).

Aanbeveling ten aanzien van klaagster: verschaf adequate compensatie in verhouding tot de ernst van de schendingen van haar rechten.

Algemene aanbevelingen:

- A. neem maatregelen om er voor te zorgen dat strafzaken als het om vermeende verkrachting gaat zonder vertraging afgehandeld worden;
- B. pas de wetgeving, waarin verkrachting strafbaar wordt gesteld aan; plaats daarbij het ontbreken van instemming centraal in de definitie van verkrachting; verwijder de vereisten dat verkrachting en aanranding met fysiek geweld moet hebben plaatsgevonden en dat er bewijs van penetratie zijn;
- C. zorg er voor dat vooroordelen en genderstereotypen geen rol spelen in verkrachtingszaken en andere seksuele misdaden. Hiertoe moet een breed scala aan maatregelen getroffen worden gericht op rechterlijke macht en opsporing- en handhavingapparaat.

Hiervan worden er vervolgens verschillende genoemd, variërend van aanpassing van de wet wat betreft de definitie van verkrachting tot training.

De Filippijnen moet de uitspraak vertalen en breed verspreiden en binnen zes maanden een schriftelijke reactie aan CEDAW zenden.

In een Individual Opinion benadrukt één CEDAW lid dat ze het niet eens is met klaagster dat de vermeende dader veroordeeld zou zijn als er geen gender mythes en stereotypen waren gehanteerd. Ze vindt dat geen taak van CEDAW. Ze is het eens met de kritiek op de lange duur van de procedures en ondersteunt de aanbeveling om de verkrachtingswetgeving aan te passen en gender-sensitieve training te organiseren. Ze ondersteunt ook de aanbeveling tot compensatie voor klaagster, gerechtvaardigd vanwege de lange duur van de procedures.

Follow-up

De Staat informeert CEDAW binnen de gestelde termijn op 13 april 2011. Met een beroep op het niet uitputten van de nationale rechtsgang om schade te claimen weigert de Staat compensatie aan klaagster. De Staat wijst er ook op dat CEDAW's aanbeveling tot compensatie niet gebaseerd is op een expliciete verplichting van de

Staat onder het Verdrag.

De Staat verwerpt het oordeel dat de procedures mank gingen (vooroordelen of genderstereotyperingen), want de rechterlijke macht is onafhankelijk en onpartijdig. Inzake alle overige aanbevelingen stelt de Staat dit allemaal allang te doen, maar niettemin een proces in gang te hebben gezet om na te gaan of wetaanpassing nodig is wat betreft de definitie van Verkrachting.

Klaagster stelt in haar reactie van 17 juni 2011 dat geen enkele aanbeveling van CEDAW is uitgevoerd en dat de Staat haar niet erkent als slachtoffer van schending van het Vrouwenverdrag. Het was haar niet om compensatie maar om rechtvaardigheid te doen. Ze wijst er op dat de procedures voor schadevergoeding waar de Staat mee aankomt van toepassing zijn als onderdeel van een strafrechtelijk proces.

Klaagster wijst er op dat er helemaal geen opvangcentra voor verkrachtingslachtoffers zijn opgericht na totstandkoming van de "Rape Victim Assistance and Protection Act in 1998 wegens gebrek aan middelen. Pas in 2011 zijn twee voorzichtige pilots gestart.

De twee follow-up rapporteurs van CEDAW doen verschillende, tot nu toe vergeefse, pogingen in 2011 en 2012 een gesprek met de permanente missie te krijgen.¹³

Communication No. 19/2008 – M.P.M. Cecilia Kell v. Canada

Datum: 24 februari 2012

Ontvankelijk verklaard: 15 oktober 2010

Betreft: art. 1, 2 (d en e), 14 lid 2 (h), 15 lid 1-4 en 16 lid 1 (h)

Trefwoorden: geweld tegen vrouwen, eigendomsrechten, multiple discriminatie

Indiening klacht: 24 juni 2008

Verzonden naar Staat: 28 augustus 2008

Verweer Staat: 6 januari 2009

Reactie klaagster: 1 maart 2010

Nader verweer Staat: 13 april 2010 (nog steeds over ontvankelijkheid) en 25 mei 2011

Nadere reactie klaagster: 26 oktober 2011

Nadere reactie Staat: 22 december 2011

De klacht

Klaagster is een Aboriginal vrouw in de North West Territories in Canada, die als Aboriginal in 1991 huisvesting had toegewezen gekregen met haar niet-Aboriginal gewelddadige partner, die zelf geen recht op huisvesting had. Binnen een paar jaar slaagt partner er in klaagsters naam van de eigendomsakte verwijderd te krijgen. Klaagster vluchtte naar een opvangcentrum en startte een procedure bijgestaan door opeenvolgenden advocaten uit gefinancierde rechtshulp. Ex-partner blijft met nieuwe huisgenoot in huis achter, overlijdt en laat huis aan nieuwe huisgenoot.

Opeenvolgende en langdurige procedures worden door klaagster verloren.

Staat bepleit niet-ontvankelijkheid op drie gronden en vraagt CEDAW om ontvankelijkheid te beoordelen alvorens op de merites in te gaan:

- situatie dateert van vóór inwerkingtreding en ratificatie OP
- klaagster heeft niet de hele nationale rechtsgang doorlopen
- de klacht is onvoldoende gedocumenteerd

¹³ United Nations General Assembly (2012) A/67/38 p. 30-34. Report of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. 49th Session (July 2011), 50th Session (Oct. 2011) and 51st Session (Feb/March 2012). Annex VII Report of the Committee under the Optional Protocol on the follow-up to views of the Committee on individual communications.

Ontvankelijkheid

CEDAW besluit met één tegenstem tot ontvankelijkheid. Zelfs als aangenomen moest worden dat niet de gehele rechtsgang doorlopen zou zijn, dan was niet waarschijnlijk dat dit voor klaagster een effectieve remedie had opgeleverd. De claim dateerde inderdaad al van voor ratificatie van het Protocol, maar de effecten duurden voort na die datum en daarom achtte CEDAW de ontvankelijkheid *ratione temporis* gerechtvaardigd.

De inhoud van de zaak

Na aanvullend verweer van de Staat over de inhoud van de klacht en re- en dupliek acht CEDAW de klacht in meerderheid gegrond. Er is één dissenting opinion, zowel aangaande de ontvankelijkheid als tegen de merites.

De Staat heeft ten onrechte geen adequate bescherming tegen discriminatie geboden en bovendien geen rekening gehouden met intersectionele karakter van de discriminatie. De eigendomsrechten van klaagster zijn geschonden en het valt de Staat ook te verwijten dat de gefinancierde rechtshulp niet adequaat de door klaagster ervaren discriminatie aan de kaak heeft gesteld.

CEDAW doet de aanbeveling om klaagster huisvesting te bieden kwalitatief, qua omvang en locatie vergelijkbaar met de huisvesting die ze was kwijtgeraakt en om klaagster te compenseren voor materiële en morele schade.

CEDAW doet de volgende algemene aanbevelingen:

- A. meer Aboriginal vrouwen op te leiden om rechtshulp te verstrekken aan Aboriginal gemeenschappen, in het bijzonder ook inzake huiselijk geweld en eigendomsrechten;
- B. de gefinancierde rechtshulp zodanig te veranderen dat Aboriginal vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld effectieve toegang tot het recht hebben.

Canada moet CEDAW's view breed verspreiden en binnen zes maanden schriftelijk laten weten wat er met de aanbevelingen gebeurt.

Communication No. 20/2008 – Ms. V.K. (repr. by counsel) v. Bulgarije

Datum: 25 juli 2011

Betreft: Art. 1, 2, 5 en 16. Algemene Aanbeveling 19.

Trefwoorden: huiselijk geweld, gebrek aan opvangcapaciteit, huisverbod, echtscheiding

Indiening klacht: 15 oktober 2008

Verzonden naar Staat: 16 december 2008

Verzoek om interim maatregelen: 12 februari 2009

Verweer Staat: 12 juni 2009, zonder te reageren op verzoek tot interim maatregelen.

Herhaald verzoek CEDAW: 16 juni 2009.

Verweer Staat 1 juli 2009: al op 27 september 2007 bescherming geboden. Op dat moment niet meer, maar klaagster kan daar als gevaar dreigt weer om verzoeken.

Reactie klaagster/counsel: 8 augustus 2009

De klacht

Klaagster is na jarenlange mishandeling met één kind naar opvang gevlucht. Eerst in Polen, verblijfplaats vanwege werk echtgenoot, later nadat tweede kind ook opgepikt kon, in Bulgarije. Echtgenoot startte echtscheidingprocedure en claimde voogdij. Klaagster verzoekt via rechtbank om bescherming (opvang en huisverbod), maar krijgt slechts tijdelijke bescherming. Feitenrelaas is gedetailleerd en in de klacht wordt ook verwezen naar de Concluding Observations t.a.v. Bulgarije (1998), met

name inzake huiselijk geweld.

Klaagster wil effectieve bescherming voor zichzelf en kinderen, ook in huis en kinderalimentatie. Verder wil ze compensatie voor het fysieke en mentaal kwaad dat haar is gedaan. Klaagster stelt ook algemene eisen: een betere bescherming tegen huiselijk geweld en verbeteringen van de wet.

Ontvankelijkheid

De Staat had slechts betoogd dat de klacht onvoldoende beargumenteerd was en heeft geen beroep gedaan op andere niet-ontvankelijkheids criteria.

CEDAW is het niet met de Staat eens en acht klaagster ontvankelijk.

De inhoud van de zaak

CEDAW vindt dat Bulgarije klaagster geen effectieve bescherming tegen huiselijk geweld heeft geboden en concludeert tot schending van art. 2 (c en e-g), in samenhang met art. 1, art 5 (a) en 16. Het Comité verwijst ook naar Algemene Aanbeveling 19 en stelt uitdrukkelijk dat de verplichtingen voor de Staat niet ophouden bij eigen handelen, maar ook betekenen dat de Staat moet zorgen dat anderen niet discrimineren, of discriminatie en geweld niet bestraffen en dat ze bescherming bieden en compensatie verstrekken.

CEDAW is van oordeel dat de betrokken regionale rechtbank en het gerechtshof de bedreigingen tegen klaagster te lichtzinnig ter zijde heeft geschoven en dat de Staat te weinig opvangplaatsen ter beschikking heeft gesteld.

CEDAW's aanbeveling richting klaagster luidt dat de Staat haar adequate compensatie moet verschaffen.

Algemene aanbevelingen aan Bulgarije:

- A. wijzig die wet die voorschrijft dat een verzoek om bescherming binnen één maand na plaats vinden van de vermeende mishandeling moet zijn gedaan;
- B. wijzig die wet ook op het punt van de bewijslast ten gunste van het slachtoffer;
- C. zorg voor uitbreiding van de opvangcapaciteit;
- D. train rechters en handhavingfunctionarissen aangaande de relevante wetgeving betreffende huiselijk geweld, het VN-Vrouwenverdrag en Algemene Aanbeveling 19.

Tot besluit moet Bulgarije het oordeel van CEDAW vertalen, breed verspreiden en binnen zes maanden schriftelijk laten weten wat er gedaan is met de aanbevelingen.

21 – v. Italië

Behandeling is gestaakt door CEDAW omdat klaagster de zaak ook heeft voorgelegd aan het Europese Mensenrechtenhof.

Communication No. 22/2009 – T.P.F. (vertegenwoordigd door twee NGO's op het terrein van seksuele en reproductieve rechten) v. Peru

Datum: 17 oktober 2011

Betreft: Art. 1, 2 (c en f), 3, 5, 12 en 16 (e)

Trefwoorden: therapeutische abortus, abortus indicatie bij seksueel geweld

Indiening klacht: 18 juni 2009

Verzonden naar Staat: 20 juli 2009

Verweer Staat inzake ontvankelijkheid: 18 september 2009

Reactie namens klaagster/counsel: 1 februari 2010

Verweer Staat op de inhoud: 20 januari 2010

Reactie namens klaagster: 15 april 2010 en 31 maart 2011 (legal opinion van International Commission of Jurists)

De klacht

Klaagster vertegenwoordigt haar minderjarige dochter, die vanaf haar 11de seksueel misbruikt werd door een man van in de dertig en zwanger raakte op haar 13de. Het slachtoffer probeerde zelfmoord te plegen en raakte daarbij zwaargewond aan haar rug. Een noodzakelijke spoedoperatie werd afgewezen vanwege de zwangerschap en een verzoek om therapeutische abortus vanwege ernstig risico voor de moeder ook. Na een spontane miskraam werd het slachtoffer alsnog geopereerd, maar dat was te laat: ze is blijvend zwaar invalide (verlamd vanaf de nek).

Ontvankelijkheid

De Staat claimt dat de nationale rechtsgang niet uitgeput was, maar klaagster wijst op de onmogelijkheid gezien de tijdsdruk (voor de abortus) enerzijds en het waarschijnlijke tijdsbeslag van een beroep anderzijds. Voorts wijst klaagster op internationale jurisprudentie. CEDAW concludeert tot ontvankelijkheid en reconstrueert daartoe de sequentie van handelingen.

De inhoud van de zaak

CEDAW stelt vast dat er een direct verband is tussen uitstel van de operatie en de zwangerschap. Daarnaast wijst het Comité op een leemte in de Peruviaanse wetgeving sinds de therapeutische abortus werd verboden.

CEDAW vindt dat klaagster dochter toegang tot medische hulp onterecht is onthouden en vindt dit zeker gezien het seksueel misbruik waaraan ze bloot stond extra kwalijk.

Dat de bescherming van de foetus voorrang kreeg boven de gezondheid van de moeder acht CEDAW een schending van art. 5 (a). Ook schending van de andere artikel acht CEDAW aangetoond, met uitzondering van art. 16.

Aanbevelingen richting slachtoffer: adequate compensatie gezien de ernst van de schendingen opdat ze nog de best mogelijke kwaliteit van leven geniet.

Aan Peru beveelt CEDAW algemene aanbevelingen aan:

- A. herziening van wetgeving opdat er toegang tot therapeutisch abortus is;
- B. maatregelen om er voor te zorgen dat Algemene Aanbeveling 24 wordt uitgevoerd, inclusief training voor personeel in de gezondheidszorg
- C. herziening van wetgeving om abortus mogelijk te maken na verkrachting en/of seksueel misbruik;
- D. uitvoering van de Concluding Observations met betrekking tot herziening van de beperking van therapeutisch abortus

Peru moet de uitspraak breed verspreiden en binnen zes maanden schriftelijk laten weten hoe de aanbevelingen uitgevoerd worden.

Follow-up:

CEDAW heeft wel follow-up rapporteurs benoemd, maar er zijn verder nog geen mededelingen over de follow-up gedaan.

Communication No. 23/2009 – Inga Abramova (repr. by counsel) v. Belarus

Datum: 25 juli 2011

Betreft: art. 2 (a,b,d,e en f), art. 3 en art. 5 (a) in samenhang met art. 1

Trefwoorden: vrouwelijke gevangenen, seksuele intimidatie

Indiening klacht: 3 april 2009

Verweer Staat (note verbale): 25 maart 2010

Reactie klaagster: 4 februari 2011 en 17 maart 2011

De klacht

Klaagster is een journaliste en een mensenrechtenactiviste. Ze was opgepakt toen ze posters e.d. verspreidde die opriepen tot een demonstratie en in tijdelijke hechtenis geplaatst. Ze klaagt over (gebrek aan) de gevangenisfaciliteiten, de mannelijke bewakers, slechte gezondheidszorgvoorzieningen, de kou in de cellen en gebrek aan privacy. Ze stelt een onmenselijke en vernederende behandeling te hebben ondergaan.

Ontvankelijkheid

Staat bepleit niet-ontvankelijkheid wegens niet uitputten nationale rechtsgang. Klaagster heeft echter uitvoerig gedocumenteerd welke stappen zij en een parlementslid hadden ondernomen en dit was niet weersproken door de Staat. CEDAW verklaart de klacht ontvankelijk, want voldoende gedocumenteerd en niet in een andere internationale onderzoeksprocedure betrokken.

De inhoud van de zaak

CEDAW is van oordeel dat de Staat de klacht als zodanig onvoldoende heeft weerlegd, maar slechts algemene informatie over gevangeniswezen, omvang van en voorzieningen in cellen en relevante wetgeving heeft verstrekt. Staat is evenmin ingegaan op vermeende seksdiscriminatie. CEDAW wijst er op al in recente Concluding Observations zijn diepe zorg over de onmenselijke behandeling van vrouwelijke activisten tijdens detentie te hebben uitgesproken.

CEDAW refereert voorts niet alleen aan het VN-Vrouwenverdrag en Algemene Aanbeveling 19, maar ook aan andere VN-resoluties en normen betreffende het gevangeniswezen, alsmede aan General Comment No. 28 uit 2000 (gelijke rechten M/V van het Human Rights Committee en het rapport van de Speciale Rapporteur over geweld tegen vrouwen).

CEDAW concludeert dat Staat jegens klaagster haar verplichtingen wat betreft art. 2 en 5 (a) heeft geschonden en beveelt aan genoegdoening te verstrekken aan klaagster inclusief adequate compensatie die in verhouding staat tot de ernst van de schendingen.

Algemeen beveelt CEDAW aan:

- A. Maatregelen te treffen die de waardigheid en privacy van vrouwelijke gevangenen en hun fysieke en psychologische veiligheid beschermen in alle detentie complexen, inclusief adequate voorzieningen voor de specifieke hygiënische behoeftes van vrouwen;
- B. Vrouwelijke gevangenen toegang te verzekeren tot gender specifieke gezondheidszorg;
- C. Verzekeren dat klachten van vrouwelijke gevangenen over discriminatie, wreedheden en onmenselijke behandeling effectief onderzocht worden, met vervolging en straf voor daders;
- D. Waarborgen te verschaffen om vrouwelijke gevangenen te beschermen tegen (gender specifiek) misbruik en er voor te zorgen dat ze bewaakt worden door getrainde vrouwelijke staf
- E. Er voor te zorgen dat gevangenis personeel getraind wordt in de mensenrechten van vrouwelijke gevangenen die voortvloeien uit het Vrouwenverdrag en de VN-regels over behandeling van vrouwelijke gevangenen (Bangkok Rules);
- F. Beleid en programma's te formuleren die waarborgen dat de waardigheid en de fundamentele mensenrechten van vrouwelijke gevangenen worden gerespecteerd.

Belarus moet de uitspraak vertalen, breed verspreiden en binnen zes maanden schriftelijk laten weten hoe de aanbevelingen uitgevoerd worden.

Follow-up

CEDAW heeft wel follow-up rapporteurs benoemd, maar er zijn verder nog geen

mededelingen over de follow-up gedaan.

Communication No. 25/2010 – M.P.M. (repr.by counsel) v. Canada

Datum: 24 februari 2012

Betreft: Art. 2 (c en d), 3, 15 en 16

Trefwoorden: huiselijk geweld, asiel

Indiening klacht: 25 maart 2010

Verzonden naar Staat: 4 oktober 2010

Verweer Staat: 6 december 2010

Reactie klaagster/counsel: 16 juni 2011 en 6 juli 2011 (kort en niet ingaand op het verweer van de Staat).

De klacht

Klaagster is een Mexicaanse vrouw die mishandeld werd door haar ex-echtgenoot, een politiefunctaris. Na een geweldsincident in 2006 besloot ze klachten tegen de ex-echtgenoot in te dienen, de publiciteit te zoeken en daarna met haar zoon naar Canada te vluchten. Ze claimde erkenning als vluchteling als slachtoffer van huiselijk geweld in Mexico. Canada wees verzoek om verblijfsstatus af, ook in beroep. Klaagster stelt dat door haar uit te zetten/te deporteren naar Mexico, zonder de risico's die ze in Mexico loopt te onderkennen Canada de betreffende artikelen van het VN-Vrouwenverdrag schendt.

Ontvankelijkheid

CEDAW behandelt op verzoek van Staat ontvankelijkheid eerst.

Canada brengt vele argumenten voor niet-ontvankelijkheid naar voren. Als eerste dat elke grond ontbreekt omdat de Staat klaagster niet heeft uitgezet, maar dat zij zelf vrijwillig en op eigen kosten met haar zoon naar Mexico is teruggegaan. Dit argument wordt in de reacties van klaagsters advocaat niet weersproken en evenmin onderbouwt de advocaat zijn stelling dat klaagster zich in zeer moeilijke omstandigheden bevindt in Mexico. Ondanks herhaalde herinneringen volgt geen nader commentaar namens klaagster.

CEDAW oordeelt tot niet-ontvankelijkheid vanwege het feit dat klaagster zelf is teruggegaan, zonder enige uitleg aan het comité. CEDAW vindt het niet nodig om in te gaan op de andere argumenten van de Staat.

Communication No. 26/2010 – Guadalupe Herrera Rivera (repr. by counsel) v. Canada

Datum: 18 oktober 2011

Betreft: schending art. 1, art. 2 (a, b, c en d), art. 5 (a) en art. 24

Trefwoorden: huiselijk geweld, asiel

Indiening klacht: 15 september 2010, interim maatregelen verzocht

Verzoek tot interim maatregelen door CEDAW aan Canada: 4 oktober 2010 (toegewezen door Staat)

Verweer Staat: 6 december 2010

Reactie klaagster: 27 maart 2011

De klacht

Klaagster heeft de Mexicaanse nationaliteit. Ze zegt meer dan twaalf jaar slachtoffer te zijn van huiselijk geweld. Ze vluchtte in 2006 naar Canada met haar echtgenoot en twee kinderen. Asielaanvraag afgewezen begin 2008 – vluchtverhaal niet overtuigend. Beroep aangetekend, maar daarvoor al melding geweldsincident bij politie en toevlucht gezocht in opvangcentrum. Hernieuwde verzoeken tot verblijf met

steun vrouwenorganisatie op grond van vrees voor dodelijke bedreiging door echtgenoot, resp. humanitaire gronden. Echtgenoot uitgezet naar Mexico begin 2009 en later in dat jaar scheiding uitgesproken. Als argument toegevoegd dat Mexico klaagster niet kan beschermen tegen het dreigende geweld. Beide verzoeken afgewezen, ook in beroep.

Ontvankelijkheid

Staat bepleit niet-ontvankelijkheid omdat klaagster zich eigenlijk tot Mexico had moeten wenden om bescherming tegen gewelddadige echtgenoot te verkrijgen. Staat stelt wel opvang en verblijf te bieden aan slachtoffers van huiselijk geweld uit ander land, maar dat risico assessment negatief was uitgevallen en dat verzoek daarom was afgewezen. Staat voert ook aan dat klacht over discriminatie onvoldoende onderbouwd was en dat nationale rechtsgang nog niet was uitgeput. CEDAW honoreert dit laatste argument gemotiveerd.

Communication No. 27/2010 – Zhanna Mukhina v. Italy

Datum: 18 oktober 2011

Betreft: art. 16 (f)

Trefwoorden: voogdij

Indiening klacht: 5 maart 2010

De klacht

Klaagster, die de Russische nationaliteit heeft, werkte als huishoudelijke hulp in Italië voor iemand met Italiaanse nationaliteit. Ze beviel van een kind waarvan de werkgever de vermeende vader was. Die weigerde kind te erkennen en overleed niet veel later. Een paar jaar later verloor klaagster het ouderlijk gezag over haar zoon. Bezwaar en beroep leverden klaagster niets op. Een klacht bij het EVRM is in 2009 niet ontvankelijk verklaard.

Ontvankelijkheid

CEDAW is van oordeel dat klaagster niet of onvoldoende heeft gemotiveerd hoe haar rechten onder art. 16 (f) zijn geschonden en verklaart de klacht daarom niet ontvankelijk.

Communication No. 28/2010 – R.K.B. (repr.by counsel) v. Turkije

Datum 24 februari 2012

Betreft: schending art. 1, 2 (a en c), art. 5 (a), art. 11 lid 1 (a en d)

Trefwoorden: ontslag, seksestereotypes in juridische procedures

Indiening klacht: 14 juli 2009

Verzonden naar Staat: 28 oktober 2010

Verweer Staat: 28 april 2011

Reactie klaagster: 3 juni 2011

Aanvullend verweer Staat: 26 juli 2011 en op 25 oktober 2011 teksten arrest Labour Court en Hof van Cassatie in Turks en Engels

De klacht

Klaagster was op staande voet ontslagen door de kapsalon waar zij werkte omdat een klant over haar zou hebben geklaagd. De manager vroeg haar een verklaring te tekenen dat zij alle rechten had genoten onder bedreiging van het verspreiden van geruchten over vermeende buitenechtelijke escapades. Klaagster tekende niet en stapte naar de rechter. In zijn verweer voerde de werkgever en enige getuigen

namens de werkgever aan dat klaagster relaties met de andere sekse in het bedrijf had. Klaagster diende een klacht wegens smaad in bij een andere rechtbank, die werd toegekend. De rechtbank oordeelde dat het ontslag op staande voet onrechtmatig was en kende schadevergoeding toe, maar honoreerde niet het beroep (en de schadevergoeding van 4 maanden salaris) op seksdiscriminatie, waarbij ook het VN-Vrouwenverdrag werd ingebracht. Hoger beroep hiertegen werd zonder opgaaf van redenen afgewezen.

Klaagster stelt schending van art. 2 (a) – rechtbank + hof passen antidiscriminatie wetgeving niet toe – en art. 2 (c) – Staat biedt geen bescherming tegen discriminatie. Voorts art. 5 (a) – rechters hanteren seksestereotypes – en art. 11 (a en d).

Ontvankelijkheid

Staat bepleit niet-ontvankelijkheid en stelt anti-discriminatie wetgeving te hebben ingevoerd. Ontslag van klaagster zou niets met seksdiscriminatie te maken hebben. Bovendien zou klaagster schending van de betrokken artikelen VN-Vrouwenverdrag onvoldoende gemotiveerd hebben

Klaagster erkent dat innovatieve antidiscriminatie wetgeving door de Staat is ingevoerd, maar stelt dat deze niet uitgevoerd wordt.

CEDAW acht de klacht ontvankelijk, vindt dat klaagster voldoende feiten heeft aangevoerd om klacht op merites te beoordelen.

De inhoud van de zaak

CEDAW bespreekt de argumenten van partijen en de getuigenverklaringen, wijst er op dat de verschuiving van de bewijslast naar de werkgever niet is toegepast en concludeert dat rechtbank en hof ten onrechte niet de door klaagster ondervonden discriminatie in hun oordeel betrokken hebben. De rechtbank hanteerde een te beperkte opvatting van het principe van gelijke behandeling. CEDAW wijst ook op Algemene Aanbeveling 28. Daarnaast stelt CEDAW uitdrukkelijk dat lidstaten niet alleen directe en indirecte discriminatie moeten uitbannen en de positie van vrouwen de facto moeten verbeteren, maar ook genderstereotypen in de samenleving moet aanpakken en dat de rechtbank blijkt geeft van stereotype redeneringen.

Ook de schending van art. 11 (a en d) wordt door CEDAW onderkend.

Aanbevelingen: compensatie voor klaagster conform de Turkse antidiscriminatie wetgeving

A. Algemene aanbevelingen:

- maatregelen om er voor te zorgen dat de anti-discriminatie wetgeving wordt toegepast door rechtbanken en andere publieke organen zodat effectieve bescherming van vrouwen tegen discriminatie bij de arbeid plaats heeft.

B. passende en reguliere gender sensitieve training en informatie over het VN-Vrouwenverdrag voor rechters, advocaten en rechtshandhavers om er voor te zorgen dat stereotype vooroordelen en waarden de oordeelsvorming niet beïnvloeden

C. een schriftelijke reactie op deze aanbevelingen binnen zes maanden

Verder zoals gebruikelijk vertaling en brede verspreiding van deze views van CEDAW.

In een individuele opinie scherpt een CEDAW-lid het oordeel aan en geef een andere motivering van schending van art. 11 (a en d): ze wijst op het feit dat een bijna 40-jarige vrouw haar baan verloor, ondanks het oordeel van de rechtbank dat het ontslag onrechtmatig was. Turkije heeft gefaald in het garanderen van de 'substantive equality'. Pramila Patten is het wel eens met de aanbevelingen van CEDAW.

Communication No. 32/2011, Isatou Jallow (repr. by counsel) – Bulgarije

Datum: 23 juli 2012

Betreft: schending art. 1, 2, 3, 5 en 16 lid 1 (c), (d), (f) en (g)

Trefwoorden: huiselijk geweld, zorgplicht Staat, bescherming tegen huiselijk geweld, informatie in het Engels

Indiening klacht: 15 november 2010

Doorgeleiding naar Staat: 5 mei 2011

Verweer Staat (niet-)ontvankelijkheid: 11 juli 2011

Verweer Staat inhoud: 7 november 2011

Reactie klaagster (ontvankelijkheid + inhoud): 24 november 2011 en aanvullende reactie op 5 januari 2012-10-15

Aanvullend verweer Staat: 27 januari 2012

De klacht

Klaagster komt uit Gambia, waar ze in 2006 een Bulgaarse zakenman ontmoette, waarmee ze in 2007 trouwde toen ze al zwanger was. In 2008 kwam ze met haar dochter naar Bulgarije. Huiselijk en seksueel geweld begon meteen en klaagster zocht herhaaldelijk opvang, maar wist niet hoe ze aangifte moest doen. Echtgenoot weigerde scheiding, claimde voogdij en deed aangifte van huiselijk geweld. Rechtbank vaardigde huisverbod voor klaagster uit, waarna echtgenoot zelf echtscheidingsprocedure begon. Uiteindelijk aanvaarde klaagster echtscheiding onder zeer ongunstige voorwaarden. Wel kreeg ze de voogdij over de dochter die ze acht maanden niet gezien had.

Klaagster stelt dat de genderneutrale formuleringen in de Bulgaarse wetgeving aangaande huiselijk geweld haar hebben benadeeld omdat politie en justitie haar echtgenoot eerder geloofden. Bovendien houdt wet en praktijk geen rekening met analfabete vrouwen die geen Bulgaars machtig zijn en voor verblijfsvergunning afhankelijk van echtgenoot.

Ontvankelijkheid

De Staat bepleit niet-ontvankelijkheid en wijst er op dat klaagster allerlei andere juridische wegen had kunnen bewandelen om meer bescherming te verkrijgen. Voor de gender-neutrale formuleringen verwijst de Staat naar de vereisten van de Europese Unie.

Klaagster stelt dat de Staat in zijn verweer niet op haar situatie ingaat en dat ze in haar zoektocht om hulp telkens geconfronteerd werd met het stereotype antwoord dat vaders gelijke rechten als ouder hebben. Geweld tegen klaagster is niet door de autoriteiten onderzocht. In de aanvullende reactie onderstreepte klaagster dat de wetgeving tegen huiselijk geweld geen rekening hield met slachtoffers met een afhankelijke verblijfsstatus.

CEDAW besluit tot ontvankelijkheid: Staat heeft niet aangetoond hoe andere juridische wegen een effectieve remedie voor klaagster hadden kunnen opleveren. Wettelijke termijnen van door echtgenot gevoerde procedures bovendien overschreden.

De inhoud van de zaak

CEDAW acht de klacht gegrond. Het Comité onderscheidt verschillende momenten waarop overheidsinstanties niet de bescherming boden aan klaagster die ze hadden moeten bieden door voetstoots af te gaan op de verklaringen van de echtgenoot. Dat klaagster acht maanden geen bezoekrecht bij haar dochter had weegt CEDAW zwaar.

CEDAW beveelt adequate compensaties aan voor klaagster en haar dochter. Aan de Staat doet het Comité algemene aanbevelingen:

1. Tref maatregelen om er voor te zorgen dat slachtoffers van huiselijk geweld, met name migranten vrouwen effectieve toegang hebben tot voorzieningen en bescherming en zorg voor vertaling van relevante documenten. Bovendien moet de Staat er voor zorgen dat de wijze waarop rechtbanken de wet toepassen consistent is met de verplichtingen onder het VN-Vrouwenverdrag.
 2. Zorg er voor via wetgeving of anderszins dat bij toewijzen van de voogdij en bezoekrecht van kinderen rekening wordt gehouden met geweldsincidenten.
 3. Train politie en justitie en andere hulpverleners op het terrein van geweld tegen vrouwen in de verplichtingen onder het Vrouwenverdrag, Protocol en Algemene Aanbevelingen, met speciaal oog voor multiple discriminatie.
- Bulgarije moet binnen zes maanden reageren, de uitspraak vertalen, breed verspreiden en dergelijke.